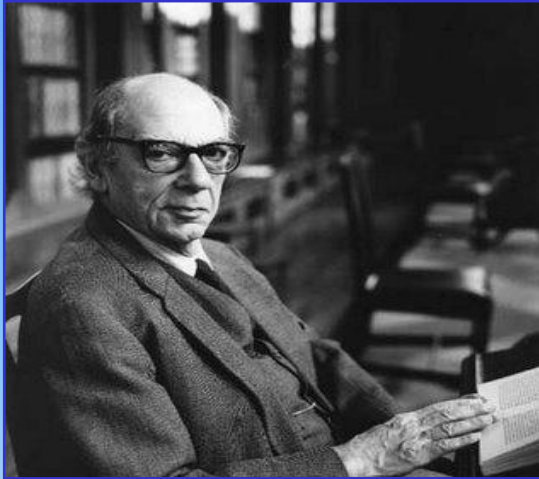

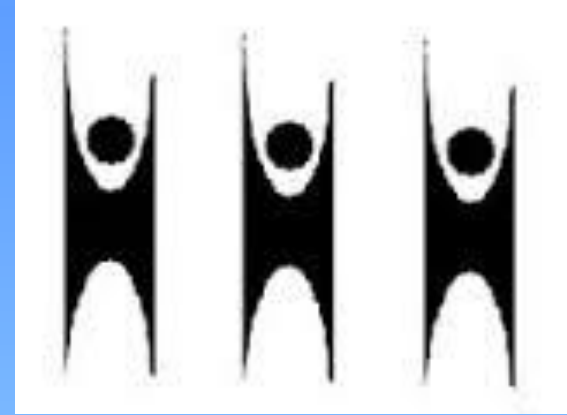
Waardenpluralisme

Grondlegger:
Sir Isaiah Berlin

- Dr. Connie Aarsbergen-Ligtvoet
Docent bedrijfsethiek en
politicologie Windesheim
- Dissertatie waardenconflicten
- Noot vooraf: neutraliteit

Waardenpluralisme

Filosofie met wortels in het Humanisme

Uitgangspunten:

- Sprake van waardenconflicten in het leven
- Verschillende visies op goed leven (pluralisme)
- Geen God, dus een hoogste rechter die prioriteit aangeeft
- Compromissen en lastige keuzes nodig
- Perfect leven is niet mogelijk (anti-utopisch)
- Belang persoonlijke vrijheid en democratie

Wat zijn waardenconflicten?

Ook wel dilemma's genoemd

Voorbeelden

- Persoonlijk leven: Carrière ↔ Ouderschap
- Politiek leven: Vrijheid ↔ Gelijkheid
- Bedrijfsleven: Voorraad ↔ Rente

Wat zijn waardenconflicten?

- Botsing tussen twee of meer goede waarden
- Beide waarden zijn goed
- Het niet kiezen van één van beide opties doet pijn
  - Heeft zijn prijs
- Compromis doet afbreuk aan beide goede waarden
- *Altijd een prijs / opoffering!*

Soorten dilemma's

- Morele dilemma's (goed/fout handelen)
- Micro-ethische en macro-ethische dilemma's
- Maatschappelijke dilemma's
- Bedrijfseconomische dilemma's

- Tragische dilemma's:
Wat je ook kiest, de gevolgen zijn altijd ongewenst. Je moet toch kiezen.

Casus

Je zoon (of beste vriend) werkt bij de griffie van een rechtbank en heeft toegang tot de strafbladdossiers.

Je dochter (of beste vriendin) krijgt verkering. Zij is wat naïef en vooral dolverliefd. Je weet dat ze dan doof en blind is voor advies. Maar je vertrouwt haar nieuwe vriendje niet zo erg. Hij heeft wel een heel erg mooie sportauto en dure merkkleding, terwijl hij geen rijke ouders heeft en parttime als ober werkt.

Onlangs is een oude vriend langsgekomen. Hij meent het vriendje van je dochter onlangs op straat te zien ‘handelen’. Hij vermoedt dat het om drugs ging, maar zeker weten doet hij het niet. De oude vriend vindt dat hij jou toch moet waarschuwen.

Vanavond komt je zoon alleen op visite. Je overweegt hem te vragen of hij in het strafbladdossier wil checken of het nieuwe vriendje iets op zijn kerfstok heeft? Maar je twijfelt ook, mag je dit je zoon wel vragen?

Vragen:

Welke waarden spelen hier? Welke waarden zijn in conflict?

Welke waarde is voor jou de belangrijkste? Wat doe je?

Kenmerken dilemma

Incompatibiliteit

- Waarden passen niet bij elkaar
- Reden: vaak schaarste
onvoldoende geld, tijd, ruimte, middelen, techniek
- Oplossen: wegnemen schaarste (vraagt creativiteit)

- Echter: niet altijd voldoende geld, ruimte, tijd, middelen
- Ook waardenconflicten waar schaarste geen rol speelt
Bijvoorbeeld barmhartigheid versus rechtvaardigheid

Lastige keuze:

- Of – of keuze
- Compromis
- Altijd een prijs te betalen, ook bij een compromis

Waardenpluralisme:

Verschillende visies op wat een goed leven is.

Geeft verschillende prioriteiten in de waarden die nagestreefd worden.

Oorzaak pluralisme:

- Bijbel: Toren van Babel
- Cultuur / Religie
- Politieke visies
- Maar ook karakters

Geeft problemen:

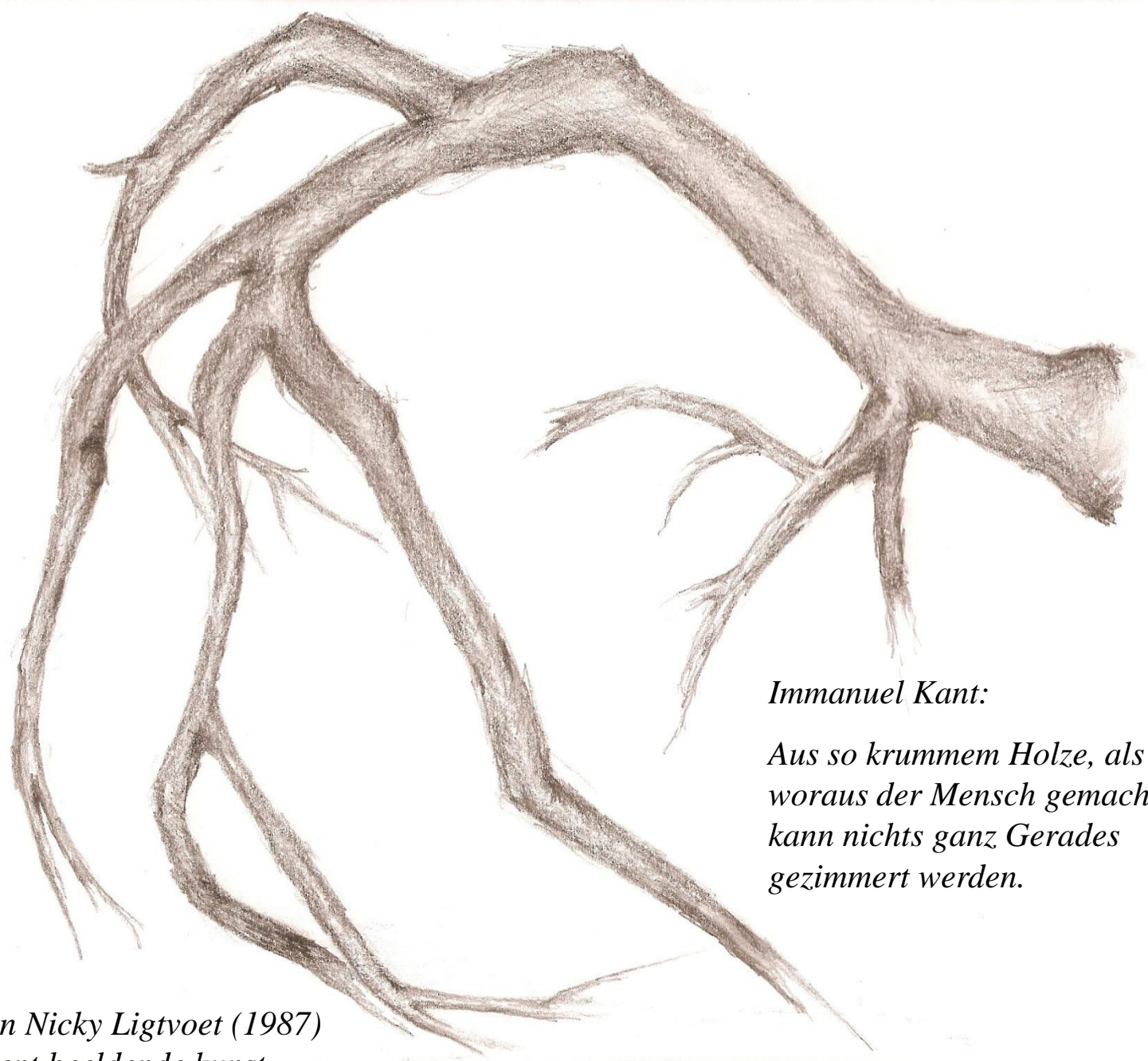
- Verschil in mening welke waarde prioriteit in waardenconflict?
- Reden tot echt conflict.
- Veel oorlogen hebben een ideologische rechtvaardiging.

Levensbeschouwing van een waardenpluralist

- Vaak een humanist en sociaal-liberaal (midden tussen vrijheid en gelijkheid)
- Belang persoonlijke vrijheid
- Belang democratie
- Erkenning van een niet-perfect leven
  - Geen perfect persoonlijk leven
  - Geen perfecte organisatie
  - Geen perfecte samenleving
- Perfecte samenleving is een utopie

Immanuel Kant:

*Aus so krummem Holze, als
woraus der Mensch gemacht is,
kann nichts ganz Gerades
gezimmert werden.*

*Tekening van Nicky Ligtoet (1987)
Student docent beeldende kunst
en vormgeving*

Reacties op waardenpluralisme:

Niet erkennen van pluralisme:

- Idee dat alle goede waarden te combineren moeten zijn.
- Kan leiden tot radicalisme (alleen eigen kant van de medaille zien)
- Orthodoxie (rechte weg) (niet gewelddadig)
- Fundamentalisme (één fundament) (dwingend opleggen)

Pluralisten:

- Erkennen, maar ook waarderen van (cultureel) verschil

Inclusivisten:

- Mijn God is de ware, maar omarmt elke trouw gelovige (vaak basis interreligieuze dialoog)

Exclusivisten:

- Mijn God is de ware, de andere godsdiensten en levensbeschouwingen 'dwalen'.

Waardenpluralisme = geen relativisme

- Naast morele diversiteit ook aantal basiswaarden
  - niet zomaar doden – niet liegen – niet stelen
  - voor kinderen zorgen – eerlijk proces
- Aanwezig in alle mensen
- Tolerantie voor andersdenkenden
- Geen tolerantie voor intoleranten (anders is pluralistische samenleving niet mogelijk)

Respect voor religies, maar afwijzen utopisme, aanwezig in:

- het Communisme (Klasseloze Heilstaat)
vrijheid botst met gelijkheid

- Het Islamisme (leven onder de shari'a)
Het houden aan regels voorkomt geen
waardenconflicten

- Het Fascisme (Duizendjarig Rijk)
Waardenconflicten niet de schuld van
Untermenschen
Ook Übermenschen hebben dilemma's
Nadelen van een Führer (geen tegenmacht)

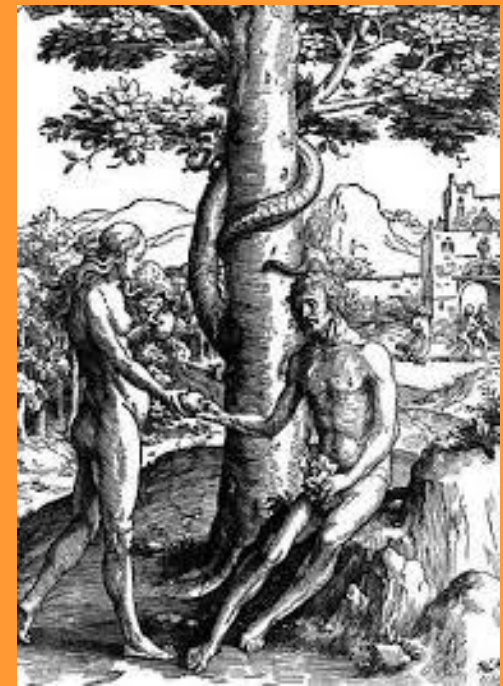

Utopische staat: rechtvaardiging geweld.

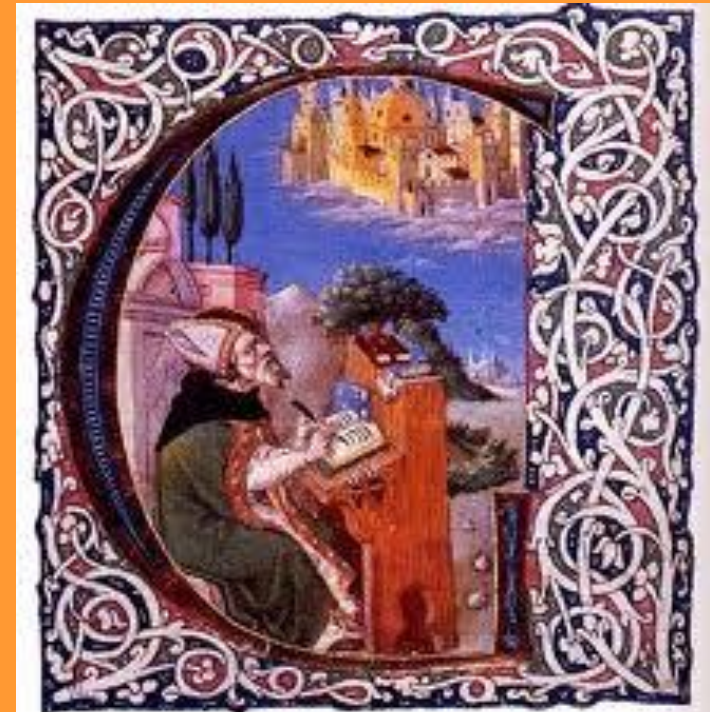
Vervolging dissidenten, kettters, kafirs, Untermenschen

Waardenpluralisme en Christendom

- Notie van de zondeval – is ook anti-utopisch
- Noodzaak compromissen
- Nieuwe Hemel en Aarde nodig

Pacifisme Jezus versus
noodzaak straffen en verdediging
Augustinus: Twee Rijkenleer

Waardenconflicten & Politiek

- Solidariteit (barmhartigheid)
- (Publieke) Rechtvaardigheid
- (Gespreide) Verantwoordelijkheid
- Rentmeesterschap
- Bescherming leven

Compatibiliteit? - Intern waardenconflict?

Waardenconflicten binnen:

VVD? – PvdA? – GroenLinks?

